

FØROYAR Í DAG

Ritstjórnar:
W. HEINESEN og HEDIN BRÚ

UM FØROYA STØÐU Í DAG

Thorstein Petersen: Søgubrot og Føroyalands støða í dag.

Henda bók er — sum tað var at vænta — eitt agitátionsskrift. Tey hugskot, sum í henni eru, hava tí fyrri tað mesta bert virði sum propaganda fyri fólkaflokkin. Hetta kann sigast bæði um tann søguliga og tann aktuella partin í bókini. Men sum propaganda-lestur er bókin bæði stuttlig og áhugaverd. Tilfarið er væl lagt til rættis og gevur okkum eitt yvirtilt yvir teir spurningar, vit tákast við í dag. Hon sigur okkum ikki nógv nýtt, men vit læra ikki so lítið um hvussu ein ágrýtin og framligur fólkaflokksmaður sær ta støðu, vit standa í váríð 1945.

Latið okkum byrja við einum evni, har vit kunnu vera heilt samdir við rithøvundanum, hesum: at vit føroyingar fram um alt treingja til at taka ábyrgd fyri okkum sjálv sum fólkasamfelag. Hetta hava vit aldrin áður havt nakað rættuligt høvi til. Uttanfrá eru vit í grundini altíð vordin viðfarin sum óvitar, ið ein fegin vil læra uppá og koma til hjálpar, men sum aldrin hava fingið nakað stórt og umráðandi tiltak at stríðast við, tiltak, ið kundi savna og menna okkum til ábyrgdarkerandi menniskjur. Føroyingar hava altíð verið hildnir at vera nakað heilt »fyrri seg sjálvan« — eitt slags sjáldsamir hvítir skrælingar, ivaleyst bæði góðsligir og raskir, men serir og torførir at koma á tal við og ringir at útgrunda. Í Noreg hildu menn okkum áður fyrri at vera eitt slags avlagadur norðmenn. Í Danmark vóru vit leingi hildnir at vera eitt slags misseydnaðir danir, leysingabørn, sum tó á botninum vóru góðdýr og áttu at fáa hjálp til at gerast meiri danskir. Og sjálvir vistu vit í grundini í langa tíð hverki út ella inn. Vit vóru danskir statsborgarar, men vit høvdu eisini verið undir Noreg einaferð, og tað ganga eisini kámar søgur um at vit einaferð í olditíðini høvdu havt sjálvstýri undir høvdinganum Tróndi í Gøtu.

Nú eru vit kortini komnir so vítt, at vit ikki bert halda okkum vera føroyingar, men eisini modernaði menniskjur, og vit eru næstan á einum máli um at vit hava ábyrgd fyri teimum oyggjum, vit búgva á, og fyrri tí máli, vit tala. Vit vilja ikki einans geva hesa ábyrgd upp í hendurnar á øðrum, vit vilja átaka okkum okkara part av henni. Vit skamma okkum við með alla at skulla kasta alla ábyrgdina á aðrar menn.

Men sum hvør maður veit, og sum Thorstein Petersen eisini

heldur fast, eru tað tveir partar í hesum máli: Danmark og Føroyar. Vit hava í øldir verið í statsfelag við Danmark, og ábyrgdina fyrri tað, ið hent er hesa longu tíð, hava bæði føroyingar og danskarar. Okkara framtíðar viðurskiftir við Danmark, hvussu tey annars verða, mugu tí arta seg sum eitt samvirki — fyrri at nýta Thorstein Petersens egnu orð.

»Hundrað ár eru nú farin aftur um bak, og einki samvirki millum donsku og føroysku tjóðirnar er komið í lage«, skrivur hann. »Fleiri ferðir hava mætir danskir menn tikið til orða fyrri meiri frælsi fyrri føroyingar, fleiri ferðir hava einstakir føroyingar tikið til orða fyrri at hetta var neyðugt, men aldrin er farið undir hetta arbeiði. Hjá okkum føroyingum hevur vantað samanhald, so vit hava mest okkum sjálvum at takka«.

I øllum hesum eru vit sum sagt samsintir við Th. P. Ein av høvudsøsekunum til at okkara støða til Danmark — og okkara støða til okkum sjálvar — er vordin so avlagad, er hetta trottid uppá samanhaldi millum føroyingar. tað skerst ikki burtur. Líka síðani henda øldin byrjaði hava vit ligið í politiskum bardaga innanlanda. Nú er politiskur bardagi eitt fyrirbrigdi sum Th. P. fyrri ein part dæmar væl, eftir tí hann sjálvur skrivur. Og tað er nú eisini einaferð soleiðis, at politiskur meningsmunur hoyrir til eitt vanligt demokratiskt samfelagsliv. Tað er rætt, at tað bert eru tey deydligu, ið onga støðu hava í politikki.

Men politikkur og politikkur valdast. Tað er munur á manni, ið ger eitt persónligt tiltak fyrri tað, hann heldur vera beint, og á manni, ið bert fremur politikk sum klandur og persónjagstran. Og her heima er tað tíverri sera torført at finna politikkarar av tí fyrri slagnum. Tað mesta av tí, vit rópa føroyskan partapolitikk, er einans niðurbjóttandi kjak. Hetta kemur deils av teimum smáu viðurskiftunum her heima, men tað kemur eisini av at vit føroyingar enn bert eru ógvuliga lítið búnir í politiskari siðmenning. Okkara politikkarar eru fyrri tað mesta einans menn, ið dáma væl at munnhøggast og sum hava ov lætt við at missa tað veruliga umráðandi politiska málið úr eygsjón. Og teir menn, ið skriva okkara politisku bløð, málbera seg mangan sum ramir siðaloysingar. Hógv og sakligheit siggja vit sanniliga ikki ov nógv av. Einhver hugsandi

føroyingur má tykja skomm í dag eftir dag at siggja hvussu okkara bløð hunddálka hvørtannað. In-juriir og rættstrætur er hvønn dags-kostur. Og verður onkutíð uppi-millum talað og skrivað um onnur ting enn persónpolitikk, so verður hetta ofta, gjørt á vánaliga um-hugsadan og óstórtligan hátt. Tað verður fyrri og ímóti í yvirvaksið mál, ið gongur frá Oliver Effersees 99 prosents dansk-heit og til Jóannes Patursons 150 prosents føroyskheit — um tað ikki fyrri eina ferð skyld er Noreg, hann vil hava okkum inn undir, sum tað var á sinni.

Hver tann, ið býr her heima og fylgjir við í politikki og lesur bløðini, veit, at tað er soleiðis. Vit liva ikki uppá sakligar veruleikar, men uppá trongskyggda agitátión. Gjøgnum eina hálva øld hava vit vant okkum til at geva mótpartinum skyldina fyrri alt, ið vit hava at finnast at.

Nú er eitt skriv sum hetta, ið Thorstein Petersen hevur sent út, ikki beinan vegin eitt ringt og ósámuligt stríðsskriv. Tvørturímóti visir hann eitt visst hógv. Vit nevndu áður hvat hann skrivaði um »samvirki«; men tíverri heldur hann seg ikki á hesum sámuliga jørðildi, men missir seg burtur her og har í ótyðligari flokks-agitátión. Hann vil ikki viðganga og fata, at tann støða, hann sjálvur er so óeintur við, ikki einans er orsakað av sambandsmonnum, sjálvstýrismonnum og sosialistum, men eisini av fólkaflokksmonnum og kanska fyrst og fremst av teimum.

Roynd vit eina løtu at gloyma persónpolitiskt kjak, mugu vit ásanna, at vit øll somul sum føroyingar bera ein part av skuldini fyrri at vit politiskt, sosialt og mentarlaga standa í so ógreiddari støðu sum vit gera. Tað er nú einaferð ikki bert fólkaflokksmenn ið eru føroyingar. Sambandsrørslan er eisini ein føroysk rørsla. Sæð uttanfrá hava føroyingar leingi verið og eru alsamt eitt lít-ið samarbeitt fólk, sum tað krevur stórt tol og stórt diplomatiskt snildi at koma á tal við.

Hetta ljóðar ivaleyst ógvuliga dapurt. Tað er heldur ikki okkara ætlan at ávisa, at tað eingin gøta gongur út úr hesum politiska skorfestinum, ið okkara egna trótandi samanhald hevur fært okkum út í. Tað er ein frálík gøta, og tað er fólkauþplýsing. Okkum tørvar avgjørt ikki meira politiska agitátión her heima, Okkum tørvar upplýsing. Tað er lítil ivi um tað, at teir flestu føroyingar í dag kenna hetta á sær sjálvum og at partapolitikkurin við øllum sínum

ónærsligheitum av mongum av teimum framligastu ímillum okkum kennist sum ein skomm — ein tjóðskaparlig last.

Til soverðonar lesarar hevur Th. Petersens bók eingi boð. Til tess hevur hann ikki stundir fyrri tí lyndi, vit alt ov væl kenna her á landi: at kasta skuldina og harvið ábyrgdina fyrri alt, ið galið er, á sín mótpart, og harvið bera seg og sín flokk undan einum rimu-ligum parti av ábyrgdini.

Eftir tí, Th. P. skrivur, birtist eitt nýtt og vónríkt ljós her heima tá tann so nevndi vinnuflokkurin varð stovnaður, og hetta ljósið menti seg óført tá ið tann gamli national-romantikkarin Jóannes Patursson tók undir við og gav hesum nýggja flokkinum navnið fólkaflokkurin. Og um vit bert øll í 1940 høvdu gjørt tað sama, so vóru vit nú fyrri tað mesta fri og eydnurik øll somul.

Tað er egið fyrri hetta slagid av agitátión, at bókin als ikki nertur við at vit ta ferðina (1940) vóru fjetraði. Tað var ikki okkara royndarstund, soleiðis sum fólkaflokksmenninir óvitasliga halda fram. Vit vóru hersettir av ong-lendingum og høvdu Churchills egnu orð fyrri, at oyggjarnar skuldu verða gívnar aftur til eitt frítt Dan-mark tá ið kríggid var vunnið. Og tað er eingin ivi um, at hetta lyfti hevði tað at týða, at Ong-land tók tað statsfelag, vit høvdu við Danmark, sum ein veruleika og helt at eingin broyting kundi henda uttan við samráðing millum føroyingar og danir. Hvussu skuldu vit tá kunna taka ræðið her um váríð 1940? Tað er ikki annað enn tóm orð.

Nú er bardagin lokin og løtan er komin til at fáa Danmark á tal. Ikki nakrir persónpolitikkarar og blaðrumbalar, men sjálvt tað føroyska fólkid skal taka eina av gerandi støðu. Tað er ikki longur tíð til alminduligt kjak, persón-dálkan og sakarmál. Tað sær nú út til at tað føroyska fólkid á fyrsta sinni av álvara og í stórt mál fær høvi til at vísa hvar tað stendur.

Vit skulu í næsta blað siga meiri um støðu Thorstein Peter-sens til hetta mál.

Vinningsbýti

fyrri árið 1944 verður góldið móti innsendan av vinningsbýtislepá.

[P/f Skipafelagid Føroyar.

Tit fáa

bestu málingina hjá okkum.

M. P. Jacobsens málarabúð.
Mált. 323.